

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΕΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Σ. ΛΟΥΚΑΤΟΣ
(1908 – 2003)

Στις 22 Οκτωβρίου του 2003 έφυγε από τη ζωή ο καθηγητής της Λαογραφίας Δημήτριος Σ. Λουκάτος. Η εξόδιος ακολουθία έγινε στον Ιερό Ναό της Αγίας Φωτεινής Ν. Σμύρνης. Εκ μέρους του Κέντρου Λαογραφίας τον αποχαιρέτησε η υπογράφουσα.

*«Μανταφόφορος γνωστικός πάει στον Κάτω Κόσμο.
Πώς έχει γράμμα για να ειπεί και για να παραγγείλει...».*

Οι συνάδελφοί σου, στην πραγματικότητα μαθητές και φίλοι σου, του Κέντρου Λαογραφίας, όπου έζησες και αφιέρωσες τα καλύτερα χρόνια της ζωής σου από το 1938, όταν ο Γεώργιος Μέγας σε τράβηξε από τη Μέση Εκπαίδευση, μέχρι το 1962, οπότε αποχώρησες για να μεταδώσεις την πλούσια ερευνητική και επιστημονική σου εμπειρία στο νέο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, όπου δημιούργησες μια νέα γενιά λαογράφων, εμείς οι νεότεροι συνάδελφοί σου, που τίμησες με την παρουσία σου κάθε Τετάρτη στο Κέντρο, πάντοτε με μια φρέσκια γαζία από τον κήπο σου για τις γυναίκες, με τον καλό και σοφό σου λόγο, τις καλοπροαίρετες παρατηρήσεις, τα γραπτά σημειώματα και την ανθρώπινη ξεστασιά, που ακτινοβολούν όσοι αγάπησαν πραγματικά τη ζωή και σ' αντάλλαγμα τους αγάπησε κι εκείνη πολύ και τους κράτησε κοντά της, εμείς οι νεότεροι συνεχιστές του έργου σου στο Κέντρο Λαογραφίας σε συνοδεύουμε μέχρι εκεί που είναι βολετό, ως της Τρίχας το γεφύρι, που «χρέος» αναπόδραστο είναι να το περάσεις μόνος σου. Εκεί θα περιμένουν να σε υποδεχθούν οι προηγούμενοι συνάδελφοί

σου του Κέντρου, που εσύ γνώρισες στη μακρά σου θητεία στη Λαογραφία: ο Κυριακίδης, ο Μέγας, ο Σπυριδάκης, ο Πετρόπουλος, ο Ρωμαιοί, ο Καρακάσης, ο Γιώργος Πολίτης, ο Περιστερές, ο Αμαργιανάκης, αλλά και η Ευαγγελία Φραγκάκη, η Μαρία Λιουδάκη, η Γεωργία Ταρσούλη. Και ίσως, πού ξέρεις, μπορεί και να συμβεί αυτό που νεαρός εσύ τότε στο μέτωπο της Αλβανίας ονειρεύτηκες (διαβάζω τα λόγια σου): «Κοιμάμαι αργά, κουρασμένος. Λαγοκοιμάμαι, γιατί είμαι βαρειά ντυμένος και πάνοπλος... Μισοκοιμάμαι κι ονειρεύομαι. Βλέπω κάτι τοπία πράσινα και ζεστά... Ξανακοιμάμαι και βλέπω πως βρίσκομαι στο λιμάνι του Αργοστολιού. Είναι γεμάτο βάρκες, ομοιόμορφες, πλατειές και στρογγυλές, σαν στρατιωτικά κράνη αναποδογυρισμένα... Ακόμα βλέπω τον προϊστάμενό μου Γεώργιο Μέγα (του Λαογραφικού Αρχείου της Αθήνας), να έρχεται μέσα από τη ρεματιά του καταυλισμού μας (!) με την τσάντα του και να με φωνάζει: Σου έφερα να δης τυπωμένη την εργασία σου! Όλα τούτα είναι φωνές από τη ζωή, που το υποσυνειδητό μου φοβάται μην την αφήσει». Ή ακόμη, όταν πας στον τόπο σου, να βρεις, όπως τότε στο μέτωπο, κουρασμένος από το ταξίδι σου στη ζωή, «κατά το απομεσήμερο από την Αθήνα σταλμένα δύο δέματα. Ένα από τη συνάδελφό σου Μαρία Ιωαννίδου και άλλο από τον μαθητή σου Γεράσιμο Στουδίτη. Και να χαρείς το ίδιο πολύ». Θα σε περιμένει και η Επετηρίδα του Κέντρου Λαογραφίας, που βρίσκεται στο τυπογραφείο απασχολμένη σε σένα με πολλή αγάπη και σεβασμό. Μην την κρίνεις αυστηρά. Για ένα μόνο μπορώ να εγγυηθώ. Όλοι οι νεότεροι συνάδελφοί σου στο Κέντρο παλεύουμε για το καλύτερο στη Λαογραφία.

Ο καθηγητής Δημήτριος Σ. Λουκάτος γεννήθηκε το 1908 στο Αργοστόλι της Κεφαλληνίας. Σπούδασε Φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και το 1950 έλαβε διδακτορικό δίπλωμα από τη Σορβόνη με θέμα *La Bible dans le parler proverbial du peuple grec*. Από το 1931 έως το 1938 υπηρέτησε στη Μέση Εκπαίδευση (Κεφαλληνία, Αθήνα, Κιλκίς) και στη συνέχεια, έως το 1962, στο Λαογραφικό Αρχείο (σημερινό Κέντρο Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας) της Ακαδημίας Αθηνών.

Από το 1964 έως το 1969 δίδαξε ως καθηγητής Λαογραφίας στο νεοσύστατο τότε Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων (Φιλοσοφική Σχολή), το 1979-1981 δίδαξε στη νεοσύστατη επίσης Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Κρήτης (Ρέθυμνο) και το 1984-1985 στο Πανεπιστήμιο Πατρών (Παιδαγωγικό Τμήμα).

Έχει λάβει μέρος σε πολλά πανελλήνια και διεθνή συνέδρια με επιστημονικές ανακοινώσεις, έχει πραγματοποιήσει διαλέξεις και ραδιοφωνικές ομιλίες για τη λαογραφική επιμόρφωση του ευρύτερου κοινού και έχει διδάξει συστηματικά το μάθημα της Λαογραφίας σε μορφωτικούς συλλόγους και σε σχολές γυναικωνικών επαγγελματιών.

Από το 1978 μέχρι τον θάνατό του υπήρξε πρόεδρος της Ελληνικής Λαογραφικής Εταιρείας και διευθυντής του περιοδικού της Λαογραφίας. Έχει τιμηθεί με το παράσημο του Ταξιάρχου του Φοίνικος (1965) και του έχει απονεμηθεί ο τίτλος του «ξένου εταίρου» της Ακαδημίας Επιστημών, Γραμμάτων και Τεχνών του Παλέρμο (1978). Το 1981 τιμήθηκε με το Βραβείο Herder (Λαογραφίας) της ΝΑ Ευρώπης. Του έχουν αφιερωθεί τιμητικοί τόμοι («Proverbiium», U.S.A. 1985, «Σύνδειπνον», Ιωάννινα 1988, Λαογραφική Κύπρος, 1988). Το 2000 τιμήθηκε με το Αργυρό Μετάλλιο από την Ακαδημία Αθηνών.

Το συγγραφικό έργο του Δημητρίου Σ. Λουκάτου είναι πλουσιότατο. Αριθμεί περισσότερα από 600 δημοσιεύματα (βιβλία, άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά, ημερολόγια και εγκυκλοπαίδειες ή λεξικά, ανακοινώσεις σε πρακτικά συνεδρίων, επιφυλλίδες, άρθρα και επιστολές σε εφημερίδες κ.ά.), που καλύπτουν όλους τους τομείς της λαογραφικής έρευνας.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει δείξει για τη μελέτη της νεοελληνικής παροιμίας, καθώς και για την έρευνα των λαογραφικών εκδηλώσεων της σύγχρονης ζωής και της αστικής εθιμολογίας.

Στα δημοσιεύματά του εξετάζονται και άλλα εθιμολογικά θέματα της ελληνικής Λαογραφίας (δημοτικά τραγούδια, παροιμίες, μύθοι, ευτραπείς διηγήσεις, ανέκδοτα, παραδόσεις κ.λπ.), καθώς και θέματα λαϊκής λατρείας, μαντικής, αγροτικού και κοινωνικού βίου και επαγγελματιών. Ιδιαίτερα χρήσιμο είναι το εγχειρίδιό του: *Εισαγωγή στην Ελληνική Λαογραφία*, που εκδόθηκε το 1977 από το Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος και γνώρισε πολλές επανεκδόσεις.

Άλλα βιβλία του: *Κεφαλονίτικη λατρεία* (1946), μεταφρασμένο και στα γαλλικά, *Παροιμίες των Φαράσων* (1951), *Κεφαλονίτικα γνωμικά* (1952), *Νεοελληνικά λαογραφικά κείμενα* (1957), *Σύγχρονα λαογραφικά* (1963), *Νεοελληνικοί παροιμιόμυθοι* (1972), *Χριστουγεννιάτικα και των γιορτών* (1979), *Πασχαλινά και της Άνοιξης* (1980), *Τα Καλοκαιρινά* (1981), *Τα Φθινοπωρινά* (1982), *Συμπληρωματικά του Χειμώνα και της Άνοιξης* (1985).

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΠΟΛΥΜΕΡΟΥ - ΚΑΜΗΛΑΚΗ